

ve Vídni. Vyvrcholením spisu je pak záznam slavnostního projevu, který přednesl při příležitosti zasnub, završený popisem hostiny, her a dalších zábav uspořádaných na počest snoubenců. Takto lineárně pojatý cestopisně-zpravodajský výklad Bartolini doplnil rovněž množstvím historiografických, etnografických a geografických vsuvek a odboček spojených s místy, která na své cestě navštívil, a s osobami, jež potkal. V jeho díle tak dostává prostor např. historie pasovské a salcburské diecéze, popis památek Řezna či Vídně, pojednání o plavbě po Dunaji nebo o exoticky působícím průvodu Rusů, Rutěňů a Litevců ve službách polského krále Zikmunda.

Rukopis Bartoliniho *Odeporiconu* se nedochoval, ale text zůstal zachován díky jeho vydání tiskem, které bylo realizováno ve Vídni již dva měsíce po skončení sjezdu. Výtisky v luxusním iluminovaném provedení tištěném na pergameni vlastnili i někteří z hlavních účastníků popísaného setkání (jeden exemplář se nacházel v knihovně kardinála Langa a další je spojován s Annou Jagellonskou).

Událost takového formátu, jako byl habsbursko-jagellonský sjezd roku 1515, podnítila k literárnímu zpracování i několik dalších humanistických vzdělanců, kteří se ho zúčastnili. Oproti jejich zprávám a svědectvím však Bartoliniho *Odeporicon* vyniká nejsouvislejším a nejobširnějším výkladem. Edici latinsky psaného textu doplňuje zrcadlově vysázený a velmi čtivý slovenský překlad. Čtenáře zabývajícího se českými dějinami v něm zarazí snad jen několik nepřeložených (nebo snad neidentifikovaných?) jmen příslušníků české a moravské šlechty. Edici a překladu předchází ještě krátký úvod v latině a slovenštině, který představuje okolnosti vzniku spisu, jeho obsah i formu, a shrnuje zásady, jimiž se řídilo jeho vydání. Pro svou stručnost ale poslouží opravdu jen k zběžné orientaci a např. ani o samotném Richardu Bartolinim v něm není – mimo jeho činnost související se sjezdem a sepsáním *Odeporiconu* – uvedeno více než pár základních životopisných údajů.

Jistou náhradou obsáhlejší úvodní studie představuje s ročním odstupem vydaná publikace, v níž je ve větší šíři i hloubce rozebrán jak vídeňský sjezd a jemu předcházející jednání, tak i samotný *Odeporicon* a jeho autor. V první části knihy je záběr výkladu místy až zbytečně široký, odbíhající k tématům, která s problematikou sjezdu příliš nesouvisí. Přínosná je zejména druhá část věnovaná literárněhistorickému rozboru Bartoliniho díla a různým aspektům jeho vypravování, jako jsou slavnosti a každodennost, reflexe cizího a vnímání významných událostí (hlavně se zřetelem

k dějinám Uher, dnešního Slovenska a Bratislavy). Celý text je hojně proložen obsáhlými citacemi z *Odeporiconu*, a není tedy nezbytné při jeho čtení hned sahat po edici. Bohužel u těchto citací většinou není odkazováno na vyšlou edici, nýbrž na původní tisk. Za zbytečné považují opakování některých informací postavených na Bartoliniho textu, které jsou v knize uvedeny jak v parafrázi, tak v překladu.

Přestože si obě publikace všímají Bartoliniho spisu a událostí v něm popsanych především s ohledem na dějiny Slovenska, jejich přínos – osobně bych zde vyzdvihl hlavně edici s překladem – tento rámeček přesahuje. Pro studium dynastických vztahů, humanismu, festivalů, ale i všedního dne najde edice bezpochyby uplatnění v celém středoevropském prostoru.

ZDENĚK MUŽÍK

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Vlastimil BROM – Václav ČERMÁK – Michal DRAGON – Adéla EBERSONOVÁ – Ota HALAMA – Jindřich MAREK – Olga SIXTOVÁ – Kateřina SPURNÁ – Dmitrij TIMOFEJEV – Tamás VISI, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatury 1 D, 1 E a 1 G*, Národní muzeum – Scriptorium, Praha 2016

373 s., ISBN 978-80-7036-493-2 (NM),
978-80-88013-36-5 (Scriptorium)

Publikace rukopisných zlomků ze sbírek Knihovny Národního muzea nepolevuje ve svém tempu. Ve čtvrtém svazku zpracoval Michal Dragoun s početným týmem spolupracovníků zlomky celkem tří signatur. Stejně jako u předchozích svazků byl i tentokrát dodržen osvědčený model, v němž jsou ke zpracování jednotlivých skupin rukopisných zlomků přizváni specialisté na danou problematiku. Pojednané signatury se zde dělí do šesti podsignatur, které vytvářejí i jednotlivé oddíly knihy. Před katalogovou částí je předslán stručný úvod, ale jednotlivá podsignaturní oddělení vzhledem k obsahové a jiné rozrůzněnosti disponují svými vlastními úvodními statěmi (ty jsou k dispozici vždy v české a anglické verzi, jako tomu bylo u předchozích svazků).

Oddělení 1 D a čítá celkem 195 jednotlivin pocházejících především z 14. a 15. století, většinou latinského jazykového charakteru (vedle nich se tu nachází menší soubory francouzských a řeckých zlomků). Nemalé množství lze zařadit do období raného středověku. Zastoupeny jsou zde převážně různé liturgické knihy, ale okrajově narazíme i na jiné žánry včetně zlomku formulářové sbírky Petra z Vinei. Asi nejznámějším fragmentem této skupiny je zlomek katalogu knihovny Karlovy koleje ze závěru 14. století, jemuž již byla věnována velká pozornost včetně edičního zpřístupnění.

Zatímco signatura 1 D b obsahuje převážně raně novověké zlomky (vedle toho ale částečně též korespondenci), oddělení 1 D c je opět více zaměřeno na středověk. Jde o soubor specifický a velmi sevřený (na rozdíl od většiny ostatních signatur). Je totiž zaměřen na rukopisné fragmenty psané hlaholicí a cyrilicí. Hlaholských zlomků zde napočítáme celkem 32, až na výjimky spadají do období 14.–15. století. Pocházejí buď z prostředí chorvatského, kde se od 13. století hlaholice používala pro katolickou liturgii, nebo z kláštera na Slovanech, jenž byl po svém založení, jak známo, osazen právě z tohoto regionu. Naopak cyrilské zlomky, kterých je zde 25, jsou co do provenience, jazyka i doby vzniku výrazně pestřejší. Místa jejich původu bychom museli hledat především na území Ruska, Bulharska či Srbska.

Signatura 1 E a byla původně určena pro jazykově německé rukopisné fragmenty. V průběhu let sem byly přiřazovány i jiné zlomky, převažující německojazyčný profil této skupiny však zůstal zachován. Napočítáme zde 63 položek, jejichž těžiště spadá do 14. a 15. století (32 zlomků). Editor u jednotlivých fragmentů vždy definuje příslušný německý dialekt – zpravidla jde o bavorsko-rakouská a východo-středoněmecká nářečí. Obsahově je soubor dosti pestrý. Nachází se zde velké množství textů hrdinské a rytířské epiky, početná je také náboženská literatura, ale setkáme se tu i s jinými obory (právo, farmacie, úřední texty).

Oddělení 1 E b bylo původně ustaveno pro písemnosti Jednoty bratrské, nicméně v druhé polovině 20. století sem byly připojovány i materiály zcela jiné povahy. Signatura ostatně neobsahuje rukopisné zlomky, ale spíše korespondenci a různé drobné literární a archivní rukopisy (16.–20. století). V signatuře 1 E c, čítající 98 položek, připadá většina zlomků na dobu pozdního středověku, ale je tu i nemálo fragmentů starších – celkem patnáct spadá do doby před rokem 1300. Převažují latinské zlomky, občas se objevuje i čeština a marginálně též jiné jazyky. Tematicky je toto oddělení pestré. Byť převládají fragmenty liturgických knih, najdou se zde i zlomky

teologické, kazatelské, modlitební, ale také gramatiky a slovníky. Setkáme se tu konečně i s texty diplomatické povahy – za zmínku stojí především část korespondence pražského kanovníka Jana Hertembergera z Lokte ze závěru 15. století.

K signatuře I G a naopak byly zřejmě přiřčeny zlomky, které se nehodily (obsahově ani jazykově) do žádného z předcházejících oddělení. Jejich obsah je také velmi různorodý, ale převládají zde hebrejské zlomky (vesměs středověké).

Pílí editorů se podařilo v některých případech zjistit příslušnost zlomků k původním rukopisům, ať už uloženým v KNM, či jinde. Svazek obsahuje také záznamy k některým iluminovaným zlomkům, jimž již dříve byla věnována zevrubná pozornost v katalogu Pavla Brodského (*Katalog iluminovaných rukopisů Knihovny Národního muzea v Praze*, Praha 2000); o jeho uměleckohistorické popisy se autoři u příslušných zlomků opírají. Velké množství rukopisných fragmentů bylo také druhotně použito. V případě pergamenových listů dosti často posloužily jako desky většinou úředních knih raného novověku (jedná se o pergameny sňaté z vazeb). Je třeba dodat, že i na vazbách úředních knih se stále nachází velké množství zlomků, které na své zpracování dosud čekají.

Rozmanité rejstříky, jež jsou v této řadě standardem, výrazně zvyšují badatelský komfort a ulehčují práci s knihou. Jde o rejstříky chronologické, vlastnické, rejstříky knih, s nimiž zlomky souvisely; dále o rejstřík jazykový, jmenný, věcný, oborový či rejstřík písařů. Anotovaný svazek přináší vzorné zpřístupnění této až do nedávna opomíjené materie a prezentuje tak množství v budoucnu všestranně využitelného pramenného materiálu.

TOMÁŠ VELIČKA

Michal DRAGON, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatura 1 K (Dodatky ke sbírkám Adolfa Patery a Čeňka Zibrta)*, Národní muzeum – Scriptorium, Praha 2017

318 s., ISBN 978-80-7036-537-3 (NM),
978-80-88013-55-6 (Scriptorium)

Zlomky jsou půvabné – svou otevřeností a nedorečeností poskytují prostor pro imaginaci. Další katalog nejnadanějšího a nejpracovitějšího českého kodikologa Michala Dragouna je zásadním, byť původně neplánovaným příspěvkem k dějinám